СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК / UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 72. Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 29. марта, 1926. VOL. XXXIV. No. 72. Jersey City, N. J., Monday, March 29. 1926. THREE CENTS

СЕНАТОРИ ДОМАГАЮТЬСЯ НАРОДНОГО ГОЛОСОВАННЯ НАД ПРОГИБІЦІЄЮ

ВАШИНГТОН, 26. марта. — Сенатор Едж, републиканець з Ню Джерзі, вніс у сенаті резолюцію за тим, щоби конгрес віддав справу прогибіції під референдум усего американського народу підчас конгресових виборів у 1928. році.

Після сеї резолюції малобся віддати під народне голосоване питане, чи закон Волстеда має бути змінений, очевидно, так, щоби було дозволено виробляти й продавати пива й легкі вина. На кождім балоті при виборах в 1928. році малоби бути видруковане се питанє, і кождий виборець мавби нагоду заявитися проти або за ним.

Резолюцію сенатора Еджа відослано до судового комітету.

ПАСЕЙСЬКІ СТРАЙКАРІ ГЛЯДАЮТЬ ПОМОЧІ.

ПАСЕЙК, Ню Джерзі, 26. марта. — Провідники пасейського страйку навязали переговори з урядами юнії робітників шовкових фабрик у Петерсоні в справі уділення страйкарам допомоги. Ся допомога малаби прибрати таку форму, що петерсонські юнії малиби зіллятися з юніями пасейських ткальняних фабрик.

Нині на вулицях не було видно нікого через уливний дощ. Фарбарні в Лоді заповіли, що в понеділок виплатять з роботи тисячу робітників через тяжкі часи.

В поліційному суді ставали нині на суд три нюйорські трокові візники, які возили хліб страйкарам. Суддя покарав кождого з них на 52 доляри гривни.

З Вашингтону доносять, що резолюція сенатора Ла Фолета про потребу слідства над пасейським страйком буде розглядана завтра в сенатовім комітеті для фабричних справ.

АМЕРИКА ДУМАЄ ЗБІЛЬШУВАТИ ВОЗДУШНУ СЛУЖБУ.

ВАШИНГТОН, 26. марта. — Військовий комітет палати послів ухвалив предложити повній палаті послів проєкт побільшення воздушної служби американської армії і фльоти о 2,200 нових літаків коштом 150 мілїонів долярів. Колиб сей проєкт увійшов у життя, до армії доданоби першого року 6,000 летунів.

ПРИГОДА РИБАКІВ.

СІДАР КІ, Флорида, 26. марта. — Девять днів тому назад займилася на морю грецька рибацька лодка Тарпон, занята ловлею морських губок. Двох моряків зі залоги лодки, думаючи, що лодка потоне, кинулися сейчас в море. Решта, сімох числом, лишилася на лодці та почала з роспуки гасити огонь. Коли огонь уже дійшов до лінії води, їм удалося наконець погасити пожар. Через вісім днів після того знеможені рибаки, без їди й води, в додатку до всего зі страшними ранами від огню, лежали на покладі лодки, ждучи ратунку. В такому стані найшла їх нині друга рибацька лодка й затягнула до берега. Всі були такі виснажені пригодою, що ледво добули зі себе сил, щоби росповісти, що з ними сталося. Вони припускають, що два рибаки, котрі вскочили в море, потонули.

ШКАНДАЛЬНИЙ ПРОЦЕС У РОДИНІ НАЩАДКА ВАШИНГТОНА.

ВАШИНГТОН, 26. марта. — Пані Анна Пітерс з Добз Фері, Ню Йорк, пізвала в суд свого мужа Армстеда Пітерса, щоби він показав, де ділися бонди вартости 2 мілїонів 300 тисяч долярів, які вона віддала йому на переховок у банковій касі.

Позов викликав велику сензацію серед давних американських родів, бо Пітерс займав серед них визначне становище, як нащадок Марти Вашингтон, жени Джорджа Вашингтона, першого президента Злучених Держав.

ПІВ ТИСЯЧКИ ПОЛІСМЕНІВ СЛІДИТЬ ЗА ОДНИМ ОПРИШКОМ.

НЮ ЙОРК, 26. марта. — Більше як пятьсот полісменів та детективів шукало нині в Вудгейвені, частині нюйорської дільниці Квінс, сензаційного „радіового вломника", котрий вломлювався в богацькі доми сеї дільниці та „спеціялізувався" в викраданню радіових машин.

Поліція була прилапала його при одному такому вломі, але він почав до неї стріляти та втік на волю. Тепер полісмени грозять, що як його ще раз переловлять, то будуть стріляти до нього, щоби його вбити.

КІТ ЗАДЕРЖАВ 111 ФАБРИК.

ФОЛ РИВЕР, Месечусетс, 26. марта. — Мандрівний кіт, до посідання котрого ніхто не хоче признатися, задержав нині 111 фабрик в сьому місті, та всі його крамниці та другі бизнеси.

Сей кіт, видно дуже голодний, побачив воробця, що сів собі на електричну машину, що зветься „трансформер". Кіт кинувся на воробця, але в тій самій хвилі, як впав ногами на машину, наступило „коротке зіпняття" („шорт серкит"), який завісив всю електричну службу в цілій околиці. Допера по пів годині вдалося робітникам направити шкоду та пустити в рух електровню.

Кіт вийшов з пригоди живий.

АРЕШТОВАННЯ КОМУНІСТИЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ У ЛЬВОВІ.

Політична поліція у Львові вислідила, що на терені Львова та на Волині діає тайна комуністична організація; філія міжнародної організації „Мопр", із центром організації у Москві. Завданням організації поміч революціонерам і опіка над політ. вязнями. В Галичині організація називалася „Червона поміч Зах. України", займалася агітацією в проф. союзах, між безробітними й академиками. Поліція дізналася про склад львівського відділу й місце сходин. В мешканні приватного урядовця Брікнера при вул. Фірманській 7. арештували цілу президію організації підчас нарад. Крім Брікнера арештували студ. філь. Івана Ваньтуха, котрий мешкає у Французькому Готелі при Марийській пл. Крім того арештували Макс. Бергграса уряд. фірми „Прем'єр", Осію Шехтера пров. ур. і Пилипа Шицку ст. філь. Арештованих Йос. Забаву й Ізр. Адлера увільнено з браку доказів. Рівночасно перевели ревізію в приватних мешканнях і забрали листи від політичних вязнів із Баторія, Бригідок, із Вронок (Познанщина). В канцелярії організації найшли летючки і ком. брошури, київські і харківські часописи та статистичні викази родин політ. вязнів, що діставали підмоги з організації. Весь найдений матеріял заквестіоновано, а арештованих відставили до вязниці при вул. Баторія.

МАСОВІ СЕЛЯНСЬКІ ПОВСТАННЯ НА УКРАЇНІ.

Дня 21-го лютого команда червоної армії обявила була Васильківський і Білоцерківський повіти на Київщині на воєнному стані. З польської границі перевезено в той район одну кавалерійську бригаду. Військові ешелони почали 22 лютого підходити на станцію Васильків. Рух військових поїздів відбувався під охороною залізничих панцирок. До Білої Церкви приїхали офіцири штабу і командуючий спеціяльним карательним корпусом.

У згаданих обох повітах був сильний рух між селянами. Його викликали з одного боку релігійні переслідування а з другого боку спроби уряду стягати насильно податок. Ще 10-го лютого в Білій Церкві прийшло до сутички між селянами і відділами чрезвичайки, при чому около 20 людей втратили життя.

В ночи на 17. лютого арештовано в Київі і на Київщині богато українських селян і вчителів. Уряд забрав теж кількадесять заложників з мешканців Василькова і Білої Церкви.

В районі обох тих міст появилися партизанські відділи, які нападали на війська Че-ка, так що прийшлося привести туди згадану кавалерію. Доносять теж про масові арешти в Житомирі і в околиці. Між 12 а 17 лютого рух на лінії Київ—Хвастів був перерваний.

„РУССКІЕ ВЪ ГАЛИЦИИ".

Під таким наголовком поміщена в берлінському щоденнику „Руль" (ч. 1592) ентузіястична стаття про „русское національное сознаніе" в Галичині. Притоку до написання цієї статті дало варшавському кореспондентові „Руля" ювилейне свято у Львові з нагоди 100-ліття уродин Наумовича, що відбулося в „Народному Домі". Свято це було попереджене богослуженням у львівській православній церкві, „що все більше стає центром духовного обєднання русских Галичан", а закінчилося — танцями. Кореспондента „Руля" радує участь у святі „русскихъ дѣятелей" з Варшави й Волині, а ще більше те, що церковна часть свята відбулася в православній церкві. З того робить він висновок про жизненість „русскаго движенія" і заповідає на найблизчу мету — масовий рух за поширенням православія не тільки між селянством і міським населенням, але навіть між гр.-кат. духовенством... Тут на місці ми якось ні про одно ні про друге, як загалом про москвофільський рух, нічого не чуємо. — („Діло").

СТЕЙТОВІ І МІСЬКІ РОЗХОДИ.

В 1923 році стейтові правительства і місцеві (повітові і міські) уряди в Злучених Державах всі разом (але не рахуючи федеральне правительство) виплатили на свої розходи загальну суму 6,497 мілїонів долярів: З тої суми 1,848 мілїонів або 28.4 відсотків усеї суми пішло на освіту, школи, бібліотеки і т. и., 1,336 мілїонів або 25.5 відсотків на будову доріг, 1.072 мілїони або 16.5 відсотків на проценти і сплату публичних боргів, 440 мілїонів або 6.8 відсотків на поліцію, пожарну сторожу, міліцію і т. и., 399 мілїонів або 6.1 відсотків на громадські підприємства, як електричне світло, газ, трамваї, 385 мілїонів або 5.5 відсотків на удержання урядових установ і урядовців (також суди), 313 мілїонів або 4.8 відсоткина публичну гигієну, каналізацію, чищення вулиць і т. и., 308 мілїони на удержання добродійних установ (шпиталів, клінік, домів для старців і сиріт), як теж домів поправи, арештів то-що.

Коли всю ту суму стейтових і міських коштів розложити поголовно, то на кожну голову населення припадалоб їх $58.71. З тих пятьдесятивосьми долярів ішло на освіту, школи, і бібліотеки $17, на будову доріг $12, на проценти і сплату боргів $10, на охорону життя і власности $4, на адміністрацію $3, на публичне здоровля і на добродійні та карні установи приблизно по $4.

ФАЛЬШИВНИКИ ДОЛЯРІВ.

У Львові поліція арештувала Леонарда Маєвського й його помічника Пельца за фальшування долярів. З 1-долярових банкнотів переробляли 20-долярівки.

ДОНОЩИЦЬКА МАНІЯ.

„Слово Польське", не спантеличене дотеперішніми своїми добрими інформаціями про наші справи, приносить чергові ревеляції про тайні виклади українського університету. Послухайте: університету вже давно нема, бо навіть „самі агітатори (!) дали собі з цією немудрою забавою спокій". Але є ще такі українські... медики, яким не вдалось попасти в польський університет, отже лікарі Паньчишин і Подолинський учать їх приватно і називають це університет. Значить — є університет. А викладати цим лікарям не вільно і тому „хтось повинен зробити з цим(!) порядок". Цій нагоді читачі „Слова П." дізнаються про „Кураторію вищих українських шкіл", яку складено так, щоби „Слово П." могло домагатись розвязання останків українських шкіл у Львові, бо в ній засідали — не смійтеся! — директор цих шкіл... д-р В. Щурат і о. дир. Дзерович! Навіть заходи „Наук. Тов. ім. Шевченка", щоби влаштувати курси з українознавства, є, на думку „Слова П.", даремні, бо це є тільки хитра штука, щоби мати „помічні виклади" до нелегального українського університету. Тепер уже ясно, чому п. Грабський не має потреби заснувати обіцяного українського університету. Адже український університет істнує скрізь, у всіх формах, як хитра українська конспірація.

НЕПОСИДЮЧИЙ ПОЕТ.

Мало хто з визначних сучасних поетів так любить популярність, як італійський маестро Анунціо. Літав він підчас війни на власнім літаку, розкидаючи проклямації, боронив Трієсту проти всього світу і власних союзників, двічі (як не більше) вступав до монастиря і виступав з нього, промовляв на великих вічах до богатотисячної юрби, загріваючи її до поширення Італії аж до останніх меж... Був грішником і покутуючим, жовніром і трубадуром, міністром повітря і агітатором. Тепер, вийшов зі свого захисту та поїхав до Мілянa на те, щоби попасти в конфлікт з церковною владою. Там дають його релігійну містерію „Мучеництво св. Севастіяна", написану ще перед війною французькою мовою для одного з паризьких театрів, а властиво... для вибраної свого серця, славної танцюристки Іди Рубінштайн, яка в цій містерії танцює. Церковна влада заборонила католикам іти на цю виставу.

ДО ЖИДІВСЬКОЇ КОЛЬОНІЗАЦІЇ.

„Разсвет" повідомляє, що в Москві відбуваються дальше конференції з представниками кольонізаційних товариств в справі вироблення докладного пляну кольонізаційної праці на 1926 рік. Згідно з відомостями сего журнала в Криму відведено для кольонізації нових 31,688 десятин.

ЗАПОВІДАЮТЬ ЗНОВУ УПАДОК БРІЯНДА ІЗЗА ФІНАНСОВОЇ КРІЗИ

ПАРИЖ, 26. марта. — В тутешніх політичних кругах заповідають, що правительство Брінда вже довго не витримає і Брієн провалиться знову ізза фінансової крізи.

Як недавно провалився був з фінансовим пляном Думера, так тепер знову може провалитися з фінансовим пляном Перета.

Його фінансовий плян не знаходить підперття в парляменті, дарма, що франк паде і Франція в прикрому фінансовому положенню. Парлямент, де більшість має лівиця, неначе не бачить сеї крізи і стоїть при своїх домаганиях, щоб не обтяжувати громадян податками.

Се Бріян провалився би 9-ий раз, але годі вірити, аби він скоро вернувся знову до премієрства.

ВІДКИДАЮТЬ НОВІ ПОДАТКИ.

ПАРИЖ, 26. марта. — Фінансова комісія французького парляменту відкинула сьогодня проєкт на побільшенне промислового податку.

ФРАНК ЩЕ ПАДЕ.

ПАРИЖ, 26. марта. — Французький паперовий франк далі паде на біржах. Сьогодня продавано по 30 франків за одного доляра.

ВІЙНА В СИРІЇ.

ПАРИЖ, 26. марта. — З французьких військових кругів повідомляють, що війна в Сирії проти Друзів буде обновлена 15-го квітня.

КЛЕМАНСО ХОЧЕ ВМИРАТИ.

ПАРИЖ, 26. марта. — „Тигра" Франції, Джорджа Клеманса, відвідало двох його давних приятелів у його самітній хаті над морем.

Він заявив їм, що вкінчить усі свої праці і умре сього року, додаючи, що щасте людини не полягає у вкінченню праць але у продовжуванню їх.

Приятелі Клеманса кажуть, що у 85-му році життя він чується фізично дуже ослаблений, але ум його ще ядерний і память добра.

АРЕШТУЮТЬ РОБІТНИКІВ.

МОСКВА, 21. марта. — З Харкова повідомляють, що там ГПУ (Чека) перевела ревізію по хатах многих робітників.

У них забрано переписку і книжки і 23 особи арештовано.

БОЛЬШЕВИКИ ПРОТИ МОНАСТИРІВ.

РИГА, 26. марта. — З Москви повідомляють, що синод православної церкви, який є в руках большевиків, постановив скасувати монастирі.

Він каже, що монастирі се передавнена установа і доручив монахам узятись до праці, щоб заробляли на прожиток.

КУПУЮТЬ НАФТУ В РОСІЇ.

ПАРИЖ, 26. марта. — Американська компанія Стендерд Ойл Компені купила від російського совєтського уряду 100,000 тон нафти за $3,200.000.

Се перша подібна трансакція між американським промислом і російським совєтським урядом.

ЗІНОВЄВА УСУВАЮТЬ.

ЛЕНІНГРАД, Московщина, 25. марта. — Григорія Зіновєва (Гершка Апфельбавма) усунено з уряду голови ленінградського совета. Його місце заняв Микола Комаров.

Кромі того хотять російські комуністи усунути його з проводу „комуністичного інтернаціоналу" через скасоване того уряду і заступленне його колеґією з кількох осіб.

Се вважають карою для Зіновєва за його виступ в ролі провідника меншости проти старої гвардії на останньому зїзді російської комуністичної партії.

ПОДАТКИ І ПРАВИТЕЛЬСТВА.

БЕРЛІН, 25. марта. — В німецькому парляменті предложило правительство Лютра новий податковий плян, який має запевнену більшість голосів.

Натомісць прусьне правительство Бравна найшлося зі своїм проєктом податкової реформи в прусьному соймі в меншости.

ЗА ВИБІР ГРЕЦЬКОГО ПРЕЗИДЕНТА.

АТЕНИ, столиця Греції, 25. марта. — Всі грецькі політичні партії погодились, щоби іменувати кандидатом на президента Греції Константина Демерджіса.

Одначе вибори може ще відбудуться, бо диктатор Пангалос старається вплинути на Кундуріотіса, щоб відкликав свою резиґнацію.

З НЕВОЛІ НА СВОБОДУ.

ЦАРГОРОД, Туреччина, 26. марта. — Давнійше Туркині були наче невільниці, бо з хати їм не вільно було виходити. Тепер же се невільництво скасовано і жінки користають із свободи так богато, що мало сидять дома. Через те занедбують хату і діти, які приходять до школи неохарені.

Користайте з нагоди! Користайте з нагоди.

ТЕПЕР БЕЗ ВСТУПНОЇ ОПЛАТИ ПРИЙМАЄСЯ ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА

ВСТУПАЙТЕ СЕЙЧАС. ВСТУПАЙТЕ СЕЙЧАС.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодинокє число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

В СВІТ ЗА ОЧІ

Передновок. Це той час, якого з острахом дожидали сотки тисяч наших бідняків по селах давними часами, ще за Австрії, а якого ще більше жахаються тепер, за правління грабіжної Польщі. Це був той час, коли рік річно відпливала велика маса нашого народу в далекі чужі землі, до Америки і Канади, або Бразилії і Аргентини, коли друга частина лагодилася на роботи до Німеччини і Данії.

Положенне безземельних наших селян під Польщею під сю пору прямо розпучливе. Бо якеж воно може бути, коли сегодня не годен вижити господар, що сидить на цілім ґрунті. Щож тоді говорити про кількаморґові господарства. До такого то оплаканого стану довела нашого селянина польська гсподарка.

Та найсумнійше те, що не видно ніякого виходу з тої ситуації. Ухвалений польським соймом земельний закон положення не поліпшив, а дав тільки дальшу законну санкцію тому насильству, яке позбавляє українську людність від набуття землі навіть за гроші. Парцеляція дідичівських дібр на наших землях призначена по суті на те, щоби осадити на українській землі польські кольонії. Та земля призначена для польських кольоністів-Мазурів та для жовнірів польської армії, а не для голодного на землю українського селянина. В тих знова випадках, коли наш селянин міг би ту землю набути, немає в нього гроша на купно. Тому для великої більшости голодного селянства залишається і тепер одинокий вихід: покидати рідну землю і втікати в світ, за очі.

Та тут насувається питаннє: втікати, але куди? До Злучених Держав дістатися тепер дуже важко. Поминувши еміґраційні обмеження, наш чоловік не може дістатися навіть до тої квоти, яка припадає тепер на Польщу. Навіть найблищої родини годі тепер сюди спровадити, бо сама польська влада робить перешкоди і наших людий до Америки не пускає, а тільки Поляків, або тих, що можуть окупитися грубими хабарами. До Канади легше вже дістатися, але умовини праці там дуже важкі, а до того треба мати більшу суму на загосподарюваннє. Через те богато наших селян не може скористати з тої спосібности, бо не має відповідної скількости гроша. Все те знають несовісні аґенти і инші пройдисвіти, які вештаються по наших селах та наклонюють людий до виїзду на Кубу, або до Арґентини і Бразилії. І хоч наші еміґранти з Полудневої Америки остерігають наших людий перед еміґрацією до тихже країв, де наші люди бідують дуже часто ще гірше як в старім краю, велика сила наших селян таки тамтуди їде. Є це доказом того, що життєві умовини в краю тепер дуже важкі, такі, що гірших вже собі наші селяни не можуть уявити. Тому їдуть, куди тільки трапиться нагода.

Відносини на селі погіршилися ще й з того боку, що давнійше виїзджало з самої тільки Галичини кождої весни понад сто тисяч сільських робітників до Німеччини до пільних робіт. Ці сезонові еміґранти вертали осеню до дому та привозили з собою заробіток, який уможливляв їм прожиток до нової весни. Тепер-жеж Польща заключила з Німеччиною умову, після якої може вийти з Галичини всего три тисячі робітників до Німеччини на пільні роботи. Це значить, що український робітник взагалі не буде міг тамтуди дістатися, а тільки 3.000 старостинських прислужників-Поляків, або наших хрунів. Иншим польські староства не дадуть пашпорту на виїзд. Правда, що наших безробітних пхають ще до Франції на роботи, але ті роботи це те саме, що смерть. Наших людий забирають або до французького леґіону і вивозять до Африки, або посилають до таких робіт, які їх живцем добивають.

Сумний і невідрадний стан нашого селянства загально відомий. Ніхто, ні польський уряд, ні польські політичні партії не завдають собі навіть труду, щоби його долю поправити, а що гірше, ще спекулюють на нашій недолі і використовують її для роблення політичного капіталу для себе. Такої нікчемности допускаються не тільки праві, вшехпольські партії, але навіть і Польська Партія Соціялістична (ППС). Вона то порозсилала своїх аґентів по наших селах, які обіцюють нашим селянам полекші що до цего, щоби могли виїхати в світ. Особливо захвалюють їм полуднево-американську державу Перу, до якої обіцюють довезти їх на державний кошт, а там опіку і роботу, за яку будуть платити один фунт стерлінґів. За те все вимагають від наших людий, щоби вписалися в члени польської соціялістичної партії та зложили по два злотих на вписове. Бізнес одначе йшов так добре і напливало так богато членів, що в послідних часах підвисшили вже вписове на три злотих, або й дерли, скільки попало. Вже по тім пізнати, в яку то розпуку попав наш нарід, коли дає віру таким пройдисвітам. А дають віру не одиниці, а цілі села і повіти. Цей примір вказує нам далі про той страшний моральний упадок польської суспільности, коли вже навіть польська робітнича партія вибралася на село людий дурити і ошукує найбіднійших. Спекулюючи на селянській нужді, вербує для себе членів і обдирає несвідомих і безталанних нуждарів. А наш селянин віддає себе в руки тих спекулянтів, бо думає, що нігде в світі не буде вже гірше як в польськім царстві.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА, — ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

БОРОТЬБА З МОСКОВСЬКИМ НАСИЛЛЄМ

(З львівського „Діла").

Останніми часами помітна на Рад. Україні завзята боротьба з московськими культурними впливами. Навіть у радянській українській пресі стрічаємо час до часу статті, які зачіпають цю важну справу. На протязі останнього року стала вона до тої міри болючою, що найшла відгомін навіть на останньому пленумі Всеукраїнського центрального виконавчого комітету рад. Вже там підносилися поважні голоси проти заливу України російською пресою та російською літературою. Що більше. Там роблено поважні докори Державному Видавництву України за те, що воно видає забагато російських публікацій, до чого воно зовсім не є покликане. Діяльности українського „Державидаву" протиставили діяльність московського „Госиздата", який не видав дотепер ні одної української книжки, не зважаючи на те, що на території РСФРР. є значна скількість українського населення.

Закиди на адресу „Державидаву" найшли опісля поважний відгомін в пресі. Розвинулася пресова дискусія. Оборонці „Державидаву" доказували, що в ньому переважали українські видавництва, а „Червоний Шлях" мало що не боронив становища, що всі видавництва „Державидаву" мусять бути українськими. Найважнійшим арґументом проти видавничої діяльности „Державидаву" був закид, що хоч він видає досить українських книжок, то їх якість далеко не дорівнює якости йогож таки російських видань.

Цю ґазетну дискусію між самими комуністичними культурними діячами на Україні на тему такого чи иншого напряму видавництв слід вважати початком боротьби з культурним російським насиллям на Україні. Що так воно справді є, про те свідчить нова пресова кампанія, що почалася на сторінках українських щоденників проти кольпортажі московських видавництв на Україні окремими кольпортерами, званими в термінольоґії української рад. преси „варягами".

Виявляється, що „варяги" йдуть до українських сіл з посвідками московської „Комунистической Академии" та розпихають між них силоміць видання тієї академії в роді багатьох енцикльопедій за дуже дорогі гроші. Ці благородні „варяги" йдуть селянам так далеко на стрічу, що не вимагають від них навіть готівки, а тільки підпису векслів. Селянин переляканий самою назвою „Комунистическая Академия", годиться на все, кидає книги в кут, а за три місяці стає перед невідрадною перспективою сплати опротестованого векселя на кілька соток карбованців. В инших випадках такіж „варяги" кольпортують теж під застав векслів ще передвоєнні, перестарілі московські видання. Перелякані селяне йдуть на пропозиції москов. кольпортерів, платять потім опротестовані векслі та проклинають комуну, „Комунистическую Академию" і цілу свою долю, бо тратять потім право на кредити у всіх радустановах. А на майбутнє навіть з українською книжкою до них і не показуйся.

„Чи не можна зробити так, — питає якийсь скромний автор статті на таку тему, скритий під криптонімом П. Л. у „Вістях" ч. 44 — щоби цих аґентів етапом на Москву відправити?" „Селяне — пише він у иншому місці — булиб раді, колиб їм дали адресу якогось т-ва в Росії, щоби відсилати туди ті книжки, бо там вони користь принесуть, а тут їх миші зїдять"...

Безперечно, що рада, яку подає автор, єдино оправдана та доцільна. Не тільки аґентів, але й книжки так оригінально ними кольпортовані слід відсилати етапом на Москву. Там вони направду потрібні. Для українського села потрібна українська книжка і українська ґезета.

Ця покищо делікатно започаткована українськими комуністами боротьба проти нахабної московської вдізливости доказує, що на Україні реаґують на московське культурнє засилля дуже енерґійно. Там все було так, що в виступах поодиноких партійців відбивався настрій маси, настрій тих позапартійних кол, що мають на неї вплив. Як би не було цього позапартійного реаґування, то не важивсяб навіть найвідважнійший комуніст направляти „по етапу" на Московщину ні комуністичних кольпортерів, ні їх московських книжок. В тому саме й крився секрет комуністичних успіхів на Україні, що вони вирвали цілу низку гасел національним українським провідникам, кидали їх в маси як свої, дарма, що не все їх реалізували. Це було колись. Тепер вони намагаються таким чином вихоплювані національні гасла реалізувати, щоби тільки добитися правдивого довіря до себе серед українського народу.

Очевидно, що така політика територіяльно українських комуністів не подобається не тільки комуністичним елементам на Україні, але й комуністичним „верхам" у Москві. Недавнож виступав відомий Ларин на сторінках московської щоденної преси проти „насильної" українізації своїх родимців Жидів на Україні. Дарма, що той примус зводився раптом... до примусової передплати українських „Вістей", орґану харківського уряду. І на останньому конґресі російської компартії атакувала національну та соціяльну політику харківського уряду на Україні представниця опозиції вдова Леніна Крупская. Їй давав відправу секретар КП(б)У Каганович, що вказував на специфічно-українські відносини, які партія мусить брати в рахубу, проводячи в життя свою політику.

Відносинами на Україні, а зокрема боротьбою з усім російським сильно інтересується вся еміґрантська російська преса. Вона дише огнем ненависти до всього національно-емансипаційного українського руху, що починає там приймати чимраз то більші розміри. А вже прямо казиться вона з приводу культурної емансипації українського народу з під московських впливів.

Всі ці ластівки віщують щось немов недалеку весну. За культурною боротьбою мусить піти і політична. А деякі пробліски економ. визвольної боротьби з москов. централізмом ми мали нагоду бачити на протязі двох літ, про що ми вже своєчасно інформували. Національна сила на Україні з дня на день побільшується і кріпне. Для нас це найвідраднійше явище, що будить у нас віру в велику життєву силу нашого народу, а тим самим скріпляє й нашу культурну міць.

В. М.

НЕДОСТАЧА В УКРАЇНІЗАЦІЇ.

Голос робітника в справі занедбання українізації серед робітництва на Україні.

Харківські „Вісти" з 25. лютого принесли коротку замітку робкора Каневського п. н. „Перший камінь щодо українізації пролетаріяту". Замітка цікава перш за все тим, що вийшла з під пера робітника, а далі й тим, як робітник (очевидно національно свідомий!) дивиться на українізацію серед робітництва та як її розуміє. Він пише:

„Справа українізації серед урядників уже майже покінчена. Не закриваючи очей, ми можемо сказати, що можливо, що навіть проти бажання деяких робітників, радянський апарат зукраїнізовано. Инша річ провести українізацію серед широких кол пролетаріяту. Тут потрібно инших заходів, потрібна „виховавча робота". Директива партії щодо національної справи каже нам, що наблизити пролетаріят міста до села, поріднити робітника з селянином, як найкраще, можна лише тоді, коли мова селянина стане мовою робітника. На Україні все більше виникають нові зукраїнізовані культурні установи. Більшість провінціяльної, а подекуди й центральної преси українізовано. Усю підготовчу чорнову роботу щодо українізації пролетаріяту пророблено, зараз треба лише з відповідною вмілістю взятись до діла. Одним з чинників у справі українізації є друковане слово. Отже подивимося, що ми маємо в цій справі сьогодні. Робітники міста в більшости зрусифіковані, бо протягом віків їх виховували на російській мові. Коли ми поглянемо зараз на загальну передплату робітниками періодичної преси, то побачимо, що української тут дуже мало. Не будемо підшукувати причини того, а скажемо: головний чинник цьому є — відсутність популярної робітничої української ґазети. „Вісти" це всеж таки офіційний державний орган. Як зміст цієї ґазети так і мову розраховано на добре підготованого та свідомого читача, а крім того „Вісти" за мало освітлюють ті питання, що найбільше цікавлять робітників. Потрібна робітнича ґазета з простою, зрозумілою мовою. Це буде першим каменем в будові українізації пролетаріяту".

Не всі наведені мотиви неуспіху українізації серед міського робітництва на Україні витримують критику, та всеж слід замітити, що робкор Каневський цілком правильно підкреслює, що на українізацію самого робітництва звертали там за мало уваги. Сама зовнішня українізація радапарату замало вистарчаюча, щоби український селянин повірив у її щирість, а вже цілком неприхильно настроює його до радвлади та до пропаґованої нею змички з робітником сам факт, що той робітник чужий для нього не тільки душею, але й мовою. Наведений голос українського робітника дуже характеристичний. Він доказує, що само національно свідоміще робітництво бере собі глибоко до серця цю пропасть, яка ділить на Україні зросійщене робітництво від села і бажає лихо направити.

Яке свідоцтво убожества та яку обмеженість думки і яке плитке розуміння свого положення на Україні виявив у порівнанні з Каневським инший представник робітництва, але того зрусифікованого, член одеського професійного союза „Металіст" Микола Абрамович, пишучи до всеросійського старости Калініна благальне письмо, щоби той спасав Абрамовича і подібних йому від „великої несправедливости", якою для них є українізація. Наведемо за „Новим Часом" текст того листа:

„В Одесі перетягнуто струну: навіть на маґазинах заміняють вивіски на українські, в установах примушують урядовців розмовляти з публикою по українськи. Школи навіть ті, що їх удержують родичі власними коштами, одну по другій українізують. Словом Одеса „стоном стонет" тим більше, що по упливі речинця українізації грозять всякими карами за „русскую речь".

Лист кінчається окликом „Спасите Одессу, добрейший староста Земли Русской". Порівнавши Абрамовича з Каневським, мусимо ствердити, що це два суперечні типи, так як суперечними на Україні інтереси Українця і Москаля, дарма, що в даному випадку обидва вони робітники. Більше писати на ту тему не приходиться, бо світогляд Москаля на Україні ніколи не покриється зі світоглядом Українця. Що для одного благодатю, це для другого прокляттям. Щоби зукраїнізувати такого типа як Абрамович, на це замало навіть... популярної української газети для зросійщеного робітництва.

ДОПИСІ.

БЕЙОН, Н. ДЖ.

Вписалися в члени товариства „Просвіта".

Як попереднього так і сього року зібрався у нас певний гурток людей, що вважав своїм обовязком поперти наше просвітне товариство у Львові „Просвіту" та відновити своє членство.

По $2 як членську вкладку зложили слідуючі: о. Іван Захарко, Петро Борис, Микола Сеник, Андрій Рейтар, Евстахій Щомак, Андрій Бирич, Іван Лабай, Олекса Маньків, Стефан Липа і Ілия Стахів.

Кромі сего зложили ще Петро Мартинів і Михайло Шаламей по $1 на голодуючих.

Разом вислано до Обеднання $22.00

ТРЕНТОН, Н. ДЖ.

На дім читальні.

Зі старого краю одержали ми отсей лист (прийшов на імя д. Іванечка):

Вп. Пане Іванечко!

Виділ читальні Просвіти в Дмитровичах звертається до Вас з просьбою о уділенне нам одноразової підмоги **на відбудову дому читальняного.** Наша читальня сильно потерпіла ще в часі світової війни, а ще більше вже за польського правління, тому що в читальни мешкав аж до сеї пори Жид, якого годі було позбутися. Однак ми постановили всіми силами і за всяку ціну викинути його з нашого дому. І так сталося, Жида викинули і читальню по части розібрали, щоби Жид не міг там замешкати. За се славний польський суд присудив нам $50 (пядесять долярів) кари, яку то квоту маємо до кінця сього місяця заплатити. Ми почасти вже кару нам наложену сплатили, а на другу часть затягнули позичку.

Сподіваємось, що Ви яко колишній наш брат, товариш і горожанин поратуєте нас в теперішній біді та жертвуєте на нашу бідну гноблену читальню, що Ваша ласка.

Ваше імя подамо до всіх тутешних і американських часописий.

Нашого листа просимо перечитати кому самі хочете. Можливо, що знайдеться щира та добра українська душа, яка також нас зрозуміє та пішле нам бодай, що зможе.

Гроші просимо зібрати разом та вислати на адресу читальні Просвіти в Дмитровичах.

За Ваш труд та старання згори щиро дякуємо, та очікуємо скорої відповіди.

Остаємо з щирим поздоровленнем, за виділ читальні Просвіти:

Михайло Гринишин, голова; **Григорій Плювак,** секретар.

До цего листа злишно щонебудь докладати, хиба тільки позволю собі просити односільчан із села Дмитрович, в нюйорськім стейті щоби були ласкаві дати поміч нашій читальні.

Я від себе жертвую $5; по $1: В. Гасій і В. Савран; по 50 цнт.: М. Костирка, І. Юзва, І. Морозко, І. Сойка; М. Корсак 25 ц. Всі гроші, які вплинуть на мої руки, я відішлю до заряду читальняного в селі Дмитровичі. Всякі жертви просится слати на адресу:

Ivan Ivanechko,
22 Fillmore St., Trenton, N. J.

ОРҐАНІЗАЦІЙНА ПЕРЕПИСКА.

Оден член питає: Я є членом У. Н. Союза в від. 22-гім на звичайне обезпеченнє посмертне на суму $500, а тепер, коли з заведеннем нових родів обезпечення членам можна стояти в кількох родах обезпечення, задумую приступити ще до відділу 310-го на суму $1000 двайцятьлітний ендавмент, то є на тисячку платну до моїх власних рук по 20-ти роках. Прошу мене поінформувати чи се можливо?

Правосильним членом У. Н. Союза можна бути тільки раз і тілько в однім відділі, так як безогляду в кількох родах обезпечення член є обезпечений, він тільки раз платить на ріжні фонди, тільки одну Свободу дістає, тільки в однім відділі і тільки оден голос має тай тільки в однім відділі урядником або делеґатом вибраний може бути. Член може бути в однім відділі обезпечений в кількох родах обезпечення і відповідно до того кілька грамот може мати, однак не може мати дві грамоти в однім і тім самім роді обезпечення. Примірoм оден член в однім відділі може бути обезпечений прм. в клясі А.А. на $500 і в нових родах прм. в клясі О-500 і Р-500 тай ще Е-500, значиться, що він бувби обезпечений в усіх чотирох родах обезпечення, а то на звичайне обезпеченнє в сумі $500, найтаньше, але важне тільки доси, поки вкладки плачені і платне тільки по смерти, на других $500 бувби обезпечений в тім роді, де платиться вкладки тільки до 70 року життя а платне також тільки по смерти, однак з правом безплатного продовження або грошевих зворотів, на третих $500 бувби обезпечений в такім роді де вкладки є висші але їх платить тільки на протязі 20 літ, а відтак до смерти обезпечений безплатно або дістає відповідний зворот зложених ним грошний, а на четвертих $500 бувби обезпечений в тім роді, де повну суму виплачуєся по 20 роках до рук члена або скорше вразі смерти. В тім роді так як в попередних вразі передвчасного виступлення є безплатні продовження, або грошеві звороти, залежно від часу належання до того рода обезпечення. Сей член бувби обезпечений в чотирох родах на загальну суму $2000, з всілякими привілеями, всіми способами їх виплати і ріжними вкладками, з котрими тільки раз плативби на ріжні инші фонди, мавби оден голос в однім відділі, де мігби бути вибраний урядником, або його репрезентувати як делеґат на конвенцію. Хто з членів хоче більшої суми обезпечення в однім роді обезпечення то если його вік дозволяє, може тую суму підвисшити, а не в однім і тім самім роді два рази обезпечуватися. Значиться, що примірoм два рази в клясі А.А. по $500 разом на $1000, або два рази на Ендавмент, щоби мати прм. одну палису на $500 ендавмент, а другу на $1000 ендавмент, то є по дві палиси-грамоти в одного і того самого рода, не можна.

Зловив за слово.

„Перший що перерве мені мову — заявив суддя неспокійній публиці, — вилетить сейчас зі салі".

„Гурра! То мені подобається!" перервав йому обжалований. Сказав і вибіг за двері.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

Др. Тальон.

ПРО ВІДВАГУ.

(Продовження).

„Отара малп побачила одного разу крокодиля, що запхавши тіло в воду, з широко відчиненою пащекою готувався хапнути все, що пересунулося би повз нього. Спершу малпи, здавалося, злякалися. Опісля одна з найзавзятійших, а може з найменше розсудних, дісталася з галузки на галузку до крокодиля і зберігаючи приличну віддаль, завісилася на одній лапці. Потім із звинністю своеї раси, зачала то наближатися, то віддалятися від свого противника, простягаючи до нього лапу та удаючи, що хоче його вдарити. Инші, яких ся гра бавила, хотіли також узяти в ній участь, але що дальші галузки були досить високо, то вони утворили ланцюг, тримаючись взаїмно за лапи; так гойдалися вони тоді, коли малпа, що була найблизше до амфібії, дрочилася до схочу. Часто страшні челюсти замикалися, але ніколи не схоплювали відважного пустія. Тоді розлягався радісний вереск і рев; та часом попадала малпяча лапа в великанські обценьки, а сам літун із прудкістю блискавиці щезав під водою. Тоді ціла отара з роздираючим лементом кидалася в ростіч, що їй про те не перешкоджувало зачинити сю саму гру наново по кількох днях, або навіть годинах*).

Коли аж війна дала нагоду показатися сьому почуванню ризика в його численних конкретних формах, або притягла до нього увагу, то всеж не треба забувати, що се почування грає постійну ролю в життю, даючи початок особистому і суспільному поступови.

Більш інтензивне на світанку життя одиниці, де воно кермує його першими кроками так само, як на зорі історії людськости, де йомуж таки завдячувала ся остання свої досвіди, се саме почування пізнійше інспірувало винахідників, дослідників, кольоністів та мореплавців гонило далеко від проторених стежок і тихої доматорської роскоші. Се-ж саме почування зроджує шляхотні акти посвяти — і як таке дійсно буває корисне для розвитку життя. Воно є тим великим чинником, що викликує та інтензифікує всі особисті здібности, граючи таку-ж саму ролю в життю нації.

Через таємниче ділання на маси сей потяг до ризика буває найбільш могутним мотором чинної армії; відділ, що йде у бій, черпає в нім своє завзяття, свій нестримний і брутальний розгін:

„В армії є, говорить Віні, одна пристрасть, властива їй, що дає їй життя; пристрасть, що не має нічого з любови, зі слави, ні з амбіції; ся пристрасть виявляється в боротьбі лицем до лиця з призначенням, боротьбі, що є джерелом цілої маси незнаних тим, що не належать до війска, насолод; боротьбі, що по тріюмфі сповняє душу почуттям великої певности себе і щастя. Ся пристрасть — се любов до небезпеки".

Се-ж саме почування є одним із постійних складників войовничого духа, якому завдячують племена й нації осягнення ціли, що її доручила їм історія.

Цілком раціонально твердили, що непереможний поваб моря по части має причину в постійній небезпеці останнього, та що коли Анґлійці виробили в собі властиву їм інтензивність життевого імпульса і ту інтензивну силу, яку вони розвели по цілім світі, то завдячують се тому, що море, себ-то небезпека, виховувало їх.

І дійсно, море було все чинником, якому завдячували свою великість і могутність народи, що не стратили свого войовничого духа, як н. пр. Рим у часі упадку, коли він шукав лиш за розкошею, що розслаблює та розкладає, і забавами.

Розуміється, любов до ризика не істнує тоді, коли той, хто виставляється на небезпеку, не свідомий її. Далі там, де нема **безнастанної** небезпеки, як н. пр. в випадку гіндуського факіра в його контемплятивній непорушности, — також не можна говорити властиво про істнування любови до ризика. Бо се почування вимагає повної свідомости грізної непевности, коли небезпеки шукається та коли умисне ідеться на неї.

Але, — кажуть скептики, — той, хто провокує небезпеку, робить се хиба з неєвідомости наслідків свого вчинку. Хто чує себе фізично зовсім здоровим, той ледви чи може представити собі цілковите знещення свого „я", своєї особи.

Жовнір проходжується спокійно в районі, де ґранат забив або ранив кількох його товаришів; се могло статися перед ним, але він не думає, щоб таке притрапилося йому. Людина все віддається злуді відносно власного орґанізму, що заставляє його уважати себе виїмком зпід загальних законів.

Про подібніж спостереження можуть оповісти лікарі; молодий студент майже не вірить, що його власний орґанізм підлягає тим самим анатомічним і фізіольоґічним законам, як його навчено; богато хорих думає, що їх випадок виїмковий. Самі лікарі навіть, що захорують, не можуть позбутися сеї злуди і впадають у ту саму помилку: з них бувають часто найгірші пацієнти; деякі хронічно хорі часто уявляють себе в стані одужання або на переходні кризі, що малаб їх уратувати, при чім вигадують собі — на щастя, зрештою, — найріжнороднійші потіхи, щоби не стратити віри. Певні душевно-хорі хваляться своєю енерґією або наділяють себе незвиклою силою, а дітий або навіть підлітків ніяке резонування не переконає, що деякі нерозважні вчинки, як н. пр. купіль зараз по їді, можуть спричинити смерть.

Та всеж, хоч часом потяг до небезпеки лучиться в уяві деяких осібняків із несвідомістю можливих наслідків їх потягу, не можна се пояснення застосовувати до загалу фактів, а вже найменше до тих, що нас тут спеціяльно займають, — до закоханих у ризику, які ризикують із тим більшою приємністю, чим більше небезпечних наслідків се за собою тягне.

Не можна також пояснити насолоди, яку відчуваювь ті, що женуть за ризиком, призвичаєнням до небезпеки через те, що се призвичаєння не робить їм задоволення, а навпаки, бо воно лгушить емоції, виклкикані небезпекою. Зблязований осібняк примушений збільшувати степень ризика, коли хоче мати давню насолоду. Не инакше ділає і морфініст, щоб знайти в своїй отруї задоволення. Сей гін за сильними вражіннями і небезпеками допроваджує до такої погорди до стихій або до обставин, що нещасливий випадок конче заходить. Се — звичайна історія оплескуваних авіяторів та акробатів, яких не зворушують уже оплески, і які, одні й другі, злостять долю аж дови, доки не стрінуться оком в око з неминучим...

А проте булоб помилкою думати, що сі люди є в конфлікті з глибокими інстинктами самозахования або з життевими законами взагалі. Навпаки, вони люблять, смакують більше, як хто будь инший, в тім істнованню, що дає їм богату рекомпензату з сильних вражінь.

Зауважують, що любов до небезпеки не витримує поранення. Таке твердження занадто екскльозивне. В дійсности, все залежить від важности рани і від природи осібняка, коли деякі незвичайно вразливі на першу контузію і тратять всяку охоту до ризикования, инші знов, найбільш численні, не виявляють у сих випадках жадного зменшення сього почування. Так тяжко насилувати свою природу і так рідко навчає нас чогось досвід!

Якеж є психольоґічне походження сього потягу до ризика? Чи людська натура відкриває через нього свою жадобу до панування? Чи се задоволення від гри? Чи може наслідок певного збочення?

По части жадоба панування. В присутности небезпеки людина хоче показати, що завдяки своїй силі може її уникнути. Вона хоче довести, що може ставити чоло долі і запанувати над нею. Людина відчуває від часу до часу потребу набрати свідомости своєї сили; небезпека дає їй нагоду помірятися зі стихією і погорджувати нею. Се почування стрічається в цілім ряді випадків: той, хто полює за звіриною, відчуває сатисфакцію, коли бачить себе побідником; промисловець має шалену втіху, опановуючи природу, а інжинер знаходить рекомпенсату за недоспані ночи, перекидаючи віядукт над долиною досі не ткнутою рукою робітника; всі сі радости походять із заспокоєння потреби панувати, з насолоди перемогою.

Деякі автори (Поль Суріо-Ґроос) хотіли утожсамити насолоду небезпекою з насолодою грачів: даний осібняк є отже грач, що має за противника — небезпеку; власна екзистенція є ставка. В сім разі ми говоримо лише про випадки, де приходить у гру життя; але і в звичайних обставинах кілько то грачів, кольоністів або промисловців кидають на стіл свою будучину і маєток, щоб їх або поліпшити, чи збільшити, або може й знищити. В сім є ґра головна чину, інтензивна приємність людий, що вміють цінити великі хвилі, які вони переживають; незабутні вражіння, які має той, хто коміть головою кидається в вир гри і чекає, в солодкій трівозі вироку призначення...

Задоволення, що справляє потім успіх, є велике, тим більше, чим більше було саме ризико. Воно подібне до дитячої радости відділів, що вертають з атаки, або з окопів, радости, що заставляє їх забувати сумні образи і прикрі обставини, які щойно мусіли зносити. Се — глибока втіха, інтелектуальне опяніння, що наступає по перебутій небезпеці!

„Кинутий на землю вибухом ґранату в кількох метрах від мене, оповідає Dig у своїм творі про „Вражіння з війни"*), я виказав підчас обіду таку нестриману веселість, що мої товариші казали мені: „Бажаємо, щоб таке тобі що дня траплялося".

*) Менто, цитований у: Guyau, „Esquisse d'une morale sans obligation ni sanction", p. 114. Paris, Alcan.

*) Alcan, 1917.

(Кінець буде).

Походження.

Батько: Як зачуваю, то ти нині на вулиці бився, драбе! Хиба не знаєш, що ти з ліпшої родини і порядних людей дитина?!

Син: О тім не згадував ти мені ніколи тату!

СВІЙ ДО СВОГО! СВІЙ ДО СВОГО!
Підпираємо чужих, чому не маємо підперти свого. Даю до відома, що я отворив 71-2
ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ШТОР З БІЛЛЄМ НА ЛАФАЄТ
ПІД Ч. 309 PACIFIC AVE., НА РОЗІ COMMUNIPAW AVE.
Маємо ріжного рода білля і убрання для мущин, женщин, дівчат і хлопців, весь товар є свіжий, ціни умірковані. Прийдіть і переконайтесь. Обслуга чесна, українська за що ручимо.
І. МАРУСИН, 309 PACIFIC AVENUE, JERSEY CITY, N. J.

НАЙБЕЗПЕЧНІЙШЕ
НАЙСКОРІШЕ
НАЙТАНЬШЕ
можете переслати родині
НА ВЕЛИКДЕНЬ
АМЕРИКАНСЬКІ ДОЛЯРИ
через
СТАНДАРД БАНК
який доручує доляри почтою і телеґрафічно на найблизшій почті в як найкоротшому часі у всіх частях
ГАЛИЧИНИ, УКРАЇНИ
й инших країв.
Банк поробив всякі приготовання, щоби оминути ріжні проволоки в доручуванню гроший з приводу навалу праці перед святами.
Голосіться до:
STANDARD BANK
AVE. B. COR. 4TH ST. NEW YORK
ФІЛІЯ: 1-ша Евня, ріг 79-ої улиці, Ню Йорк, Н. Й.

ВЕЛИКДЕНЬ ПРИХОДИТЬ! — Підемо всі святити ПАСКУ!
ЗА ГАРНИМИ УБРАННЯМИ ЗВЕРТАЙТЕСЬ ДО:
ПАСІЧНИК І ШЕРЕМЕТА
113 AVE. A, НЮ ЙОРК.
Маємо ВЕЛИКИЙ СКЛАД УБРАНЬ для мущин і хлопців, а що ми є представниками найбільших фабрик з Рочестер, Н. Й., про те маємо можність продавати по ДУЖЕ ДЕШЕВИХ ЦІНАХ.
Зайдіть самі до нас, а переконаетеся на власні очи.
Також приймаємо замовлення на РУЧНУ роботу.
PASICHNYK & SHEREMETA, INC.
113 AVENUE A, NEW YORK, N. Y.
(Межи 7-ою а 8-ою улицею).

БАНКИТИР УМЕР
комедія з сільського життя на три дії.
виступає в сій штуці 14. осіб. — Ціна 35 центів.
Замовлення слати до книгарні „Свободи".
"SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

Р. Л. СТІВЕНСОН.

ОСТРОВ СКАРБІВ.

ЧАСТЬ ЧЕТВЕРТА.

(20)

(Продовження)

Ми тепер позбулися щасливо біди на кораблі, але ще не були на суші і в нашій хаті з кругляків.

Глава сімнайцята.

Доктор розповідає дальше: Остання їзда на лодці.

Ся пята їзда ріжнилася значно від попередніх. Насамперед мале суденце, на котрім ми плили, мало занадто великий набір. Пять дорослих мущин, з котрих три — Трелявні, Рідрус і капітан — звиш шість стіп високі творили вже самі собою більший тягар, як його судно могло унести. До того ще прийшов порох, мариноване мясо і міхи з сухарями. Лодка пішла так глубоко, що вода на позадньому кінці сягала по сам край. Кілька разів наплила таки й до лодки, а мої штани та поли від сурдута були таки вже добре намокли, заки ми уїхали ледви сто кроків.

Капітан розділив нас на лодці так, що ми держали рівновагу. Мимо того ми не важились і віддихати.

По друге настав був тепер відплив моря і сильна струя здіймаючи дрібоньки филі верх води, плила від заходу через кітлину, а відтак від полудня тим проливом, через котрий ми з рана плили. Але навіть і ті дрібонькі филі були небезпечні для нашого, повного набору судна, а вже найгіршим було, що струя вихопила нас з доброї дороги та віднесла дальше від того місця за пригірком острова, де ми виходили на беріг. Як би не те, що ми з цілої сили плили проти струї, то булоби нас занесло до лодок, де кождої хвилі могли були зявитися розбишаки.

— Годі мені правити судном у ту сторону, як хата з кругляків — сказав я до капітана. Я сидів при кермі, а він і Рідрус робили веслами. — Струя пре раз у раз назад. Може би ви трохи сильнійше веслували?

— Не можна, бо лодка готова піти під воду — сказав він. — Мусите видержати, хоч і як вам трудно — видержати, поки струя не попустить.

— Та струя вже не така сильна, пане — відізвався по хвили моряк Ґрей, що сидів на передньому кінці.

— Дякую вам, мій чоловіче — відповів я, як би межи нами нічо не було, бо ми всі умовилися, обходитися з ним як зі своїм.

— А пушка! — відозвався нараз капітан, і мені здавалося, як би його голос змінився.

— Та й я вже про те думав — сказав я, думаючи, що він побоюється, щоби вони не схотіли стріляти в ту хату з кругляків. — Пушки не винесуть на остров, а хоч би й так, то не зможуть з нею перейти через ліси.

— Оберніть-ося, докторе — сказав на те капітан.

Ми таки й зовсім забули на нашу девятьфунтівку та побачили на наш страх, що тих пять злодюгів поралися коло неї та здіймали з неї полотно, котрим вона була вкрита. В тій же самій хвили пригадалося мені, що на кораблі лишилися кулі і порох до пушок, та що ворохобники потребують лиш раз рубнути сокирою, щоби їх дістати в свої руки.

— Ізраіл був у Флинта пушкарем — сказав Ґрей охриплим голосом.

Небезпеці на упір плили ми просто до того місця, де виходилося на беріг. Ми вже тепер відплили були так далеко від похвату струї, що лодка мимо того, що ми лиш слабо робили веслами, плила туди, куди ми хотіли, і я міг навернути нею просто до ціли. Але найгірше було те, що ми тепер були обернені до „Гіспаніоли", не заднім кінцем, але широким боком і длятого наставили їй ціль, широку як ворота.

Я не лиш видів, але й чув, як Ізраіл Гендс, визначний своїм запитим лицем, котив напеpед себе на покладі ґарматню кулю.

— Хто з вас найліпший стрілець? — спитав капітан.

— А вжеж що ніхто инший як, лиш пан Трелявні — сказав я на те.

— Пане Трелявні, а може би ви зробили нешкідливим якого з онтих злодюгів? Коли би можна, то Гендса — сказав капітан.

Трелявні ані на хвильку не стратив холодної крови. Став дуже старанно ціляти.

— Будьте осторожні з рушницею, сер — відозвався капітан — а ні, то ще затопите цілу лодку. Уважайте всі, щоби лодка не перевернулася, коли він стрілить.

Скваєр підніс мушкет, ми перестали робити веслами і нахилилися на другий бік, щоби держати рівновагу. Все було наперед так добре уложене, що ані капля води не дісталася до лодки.

Вони тимчасом наставили пушку, а Гендс, що стояв зпереду коло її отвору з дрючком до набивання, надавався найліпше до того, щоби в нього стріляти. Але ми не мали щастя, бо він якраз схилився в тій хвили, коли Трелявні стрілив, і куля свиснула понад ним та поцілила одного з тамтих чотирох.

На його крик відізвалися не лиш його товариші на кораблі, але й богато голосів на острові, і я тепер побачив, як там зпоза дерев показалися розбишаки і бігли до своїх лодий.

— Лодки вже спущені — сказав я.

— Веслуйте тепер борзенько — відповів на те капітан — все одно, хоч би й лодка мала перевернутися. Коли не доплинемо до берега, то все пропало.

— Лиш на одну лодку сідають — додав я. — Залога другого хоче нас, видко, обійти і відтяти від звязи з хатою.

— За тамтих других мене голова не болить — сказав на то капітан — моряки на суши не небезпечні, я боюся лиш пушки. Скажіть нам, скваєре, скоро побачите люнту, щоби ми перестали веслувати.

Тимчасом ми, як на лодку з таким набором, плили досить борзо, і лиш дуже маленько набралося води до неї. Ми були вже дуже близько берега; ще треба було рушити яких трийцять або сорок разів веслами, і ми мусіли би були дістатися на сушу. Лодки нам не треба було боятися; малий пригірок закривав вже її перед нашими очима. Відплив, що нас так дуже спиняв, направив тепер шкоду і здержував тепер наших противників. Лиш від одної пушки грозила небезпечність.

— Як би мені так можна — відозвався капітан — то я би станув та зробив ще одного з них нешкідливим.

Але вони очевидно хотіли за всяку ціну стрілити. Навіть і не подивилися на упавшого товариша, хоч він не погиб та старався всіма силами рушитися з місця.

— Готов! — кликнув скваєр.

— Стійте! — відозвався на те капітан так борзо як би відгомін.

Рівночасно він і Рідрус рушили веслами так сильно взад, що до лодки зачало зараз набиратися води. В тій же хвили роздався і гук вистрілу. Був то перший, який зачув Джим, бо скваєрового вистрілу не було аж до нього чути. Куди полетіла куля, ніхто з нас не знав; але я гадаю, що вона полетіла високо понад нашими головами та що воздух затрясся від того і так причинився до нашого нещастя.

Але сяк чи так, лодка стала тепер потопати та пішла під воду, яка була на три стопи глубока, при чім я і капітан удержались таки просто на ногах, а тамті другі як довгі попадали у воду та виринули знову з неї і стали обтрясатися як змочені собаки.

О стільки нещастє не було велике. З людей ніхто не згинув і всі вибрили на беріг. Але за те всі наші припаси потонули, а що ще гірше, з наших пятьох рушниць лишилися нам лиш дві, котрі були ще до ужитку. Я, як би мені хтось шепнув, вхопив свою з колін і держав її високо понад головою. Капітан перевісив був свою через плече, а то, як чоловік розумний, замком до гори. Тамті три пішли разом з лодкою під воду.

Ми вже чули голоси в лісі здовж побережа, які що раз близше до нас доходили. Нам зробилося трохи лячно, бо поминувши ту небезпечність, у якій ми находилися, що ставши ніби каліками, не зможемо ще й дістатися до хати з кругляків, бо нас готові відтяти від неї, але й не були того певні, і то нас найбільше непокоїло, чи Говтер і Джус взялиби ся добре до оборони, як би їх напало кількох розбишаків. На Ґонтера можна було спуститися, те ми знали, але Джус був в наших очах непевний. Він слуга чемний і на все уважний, умів добре чистити одіж та черевики, але не мав тих прикмет, які нам подобаються у вояка.

Оттак зажурені брили ми так борзо як лиш могли до берега, а про нашу бідну лодку, з котрою пропала половина наших припасів пороху і поживи, було нам уже байдуже.

Глава вісімнайцята.

Доктор розповідає дальше: Конець боротьби першого дня.

Ми бігли тепер так борзо, як лиш ноги могли нас нести впоперек через кусень того ліса, який відділяв нас від хати з кругляків, але й з кождим кроком підходили до нас щораз близше голоси буканірів. Незадовго почули ми вже й шелест від їх кроків і тріскание ріща, яке вони ломили роблячи собі дорогу крізь гущавину.

Я видів, що прийде до боротьби, та й глянув на свою рушницю.

— Капітане — сказав я — Трелявні стріляє найліпше. Дайте йому свою рушницю, бо його попсована.

Вони замінялися за рушниці, а Трелявні стануй на хвильку так само мовчаливо і холоднокровно як з початку пригоди, щоби прилагодитися до боротьби. Рівночасно дав я Ґреєви, котрий не мав ніякої зброї, свою шаблю. Ми вже зраділи, коли побачили, як він поплював руку, зморщив брови і махнув шаблею, що аж засвистіло у воздусі. З того всього, що ми по нім виділи, набрали ми переконання, що наш новий товариш заслугує собі чесно на свій хліб.

Сорок кроків дальше вийшли ми на край ліса і побачили перед собою хату з кругляків. Ми добігли до огорожі від полудня і то майже в тій самій хвилі, коли сімох ворохобників з лодкарем Джобом попереду з криком явилися на полудневo-західному кінці.

(Далі буде).

ФАРМИ!

ФАРМА 64 акрів, близько фабрик; хочу продати або заміняти за дім. Будинки, інвентар і бизнес з дровами, або продати пів фарми без інвентара і бизнесу. Голоситися до: 71-2

STANLEY NYCHAY
STAFFORDVILLE, CONN.

ФАРМА під кури 28 акрів і бордінґгавз, година від Нюарку, Hunterdon County, N. J., на головній дорозі до Трентон, близько ріки Делевар, близько сільські склепи, школи і стація. Дім 12 кімнат, 6 забудовань, доста овочів, 3 акри ліса. Ціна $9000, готівкою $2500 решта на 10 літ сплати, легкі услівя. **BUSH, 316 E. 92nd Street, New York City.** 72

МНОГО ЛЮДИЙ.

переконалося вже, що можуть дешево купити і бути чесно обслужені в моїм бюрі. Маю 15 літ практики, уділяю всякі поради в справі купна і продажи. Гроші на перші і другі морґечі дуже дешево. Зайдіть, переконайтеся і Ви.

БРАЙДСБУРҐ: Великий дім, **уряджения на ґросерню і бучерню,** стація ґазолінова, 20 ґараджів, лота 34x216 стіп, ціна $19.000

До заміни на дім один або більше.

БРАЙДСБУРҐ, 4716 Алмонд ул. 5 покоїв дім, лота 24x200 стіп фронт на дві улиці, ціна $5.100

РІЧМОНД, Венанґо ул., ґросерня і бучерня, дуже добрий інтерес, дім 3 покої і штор, ціна $8.500

До заміни на дім.

НАРІСТАВН, Каюґа ул., заклад кравецький, великий дім, довга лота, ґарадж на три машини, ціна $15.000

Много инших домів, інтересів і **ФАРМ** на продаж або і в заміну.

Хто хоче скоро ПРОДАТИ, хай голоситься до нас.

V. BOHACHEVSKI,
Real Estate Broker
4233 Germantown Ave., Phila. Pa.

Я ФАРМЕР коло Норвіч, Конн., знаю кілька менших і більших фарм, котрі по знакомости можна дешево купити. Фарма в місті, 10 акрів, добрі будинки, і все друге на фармі і худоба. Ціна $3500; фарма 20 акрів, дім на дві родини, вода, огріванне, електрика. Ціна $4800; фарма 80 акрів, добра. Ціна $5000; фарма 46 акрів. Ціна $3600; фарма 125 акрів, 18 штук худоби, за молоко в місяць $230. Ціна $6500, готівкою від $1500 до $2500. Маю добрі фарми і по $15.000. Писати по українськи, а я кождому все докладно напишу. Їхати чи писати прошу так. 71-73

NYKOLAI LAGODA,
P. O. Box 211, Versailles, Conn.
Tel.: 1526 ring 14, Norwich, Conn.

ФАРМИ! — ФАРМИ!

ДЕШЕВІ ФАРМИ!

Фарма 138 акрів при камінній дорозі, миля від головної дороги, 5 акрів ліса, 40 акрів пасовиска над рікою, решта під управою, дім 10 кімнат, 2 великі барні і инші забудовання, вся машинерія, 4 коні, 22 коров, богато курий, гусий і качок. — Ціна за все $16.000, часть готівкою або заміна на дім в місті.

Фарма 63 акрів, гарний огород, добрий дім 6 кімнат, велика нова барна і инші забудовання, 2 коні, 4 корови, дві безроги, богато курий, вся потрібна машинерія. — Ціна лишень $6.000, часть готівкою.

Голоситися до: 70-73

J. OLEKSIAK & R. SZEMPLINSKI,
123 Fulton St., Elizabeth, N. J.
Telephone Trinity 3646 W.
або до головного офісу у
MANVILLE, N. J., BOX 322.
Telephone Somerville 94 W.

ФАРМИ ПІД КУРИ.

Лишень $1500 готівкою, решта в 10 літах, купить одну з сих фарм; всі доми і забудовання нові, електрика у всіх домах, нема видатків на поправи. Всі фарми близько головної дороги, близько фабричних міст і стації, година з Нюарку, Н. Дж., в Гунтердон Кавнті. З кождою фармою дістанете 300 курий, 500 курчат, 1 корову, коня, всі менші фармерські знаряди, і тону курячого корму. Доми готові до мешкання в 4 тижнях. — 20 акрів, 5 ліса і пасовиска, річка, дім 5 кімнат, 4 забудовання. Ціна $5,500; 16 акрів, дім 5 кімнат, 4 забудовання. Ціна $5.000; 11 акрів, річка, дім 5 кімнат, 4 забудовання. Ціна $4.500; 8 акрів, дім 5 кімнат, 4 забудовання. Ціна $4.000; 70 акрів, ярина і годівля курий, 25 акрів ліса, річка, дім 5 кімнат, 4 забудовання. Ціна $6.500. Голоситися до **BUSH, 316 E. 92nd St., New York City.**

ЧО ПОСІДАЄТЕ СВІЙ ВЛАСНИЙ ДІМ?

Коли не маете, пишіть або приходіть до Андрія Барни, він продає лоти і доми з ґараджами, ґаз, огріванне, в добрім місци, близько шкіл, близько Варен. Має на продаж також фарми від 5 акрів в гору після вибору, добра земля близько Варен яких 4 милі і дальше.

Або коли маете лоту де небудь в Огайо і хочете будуватись вплачуючи невелику суму гроша згори, він побудує Вам хату і поможе дістати решту гроша на будову. Коли хочете заміняти лоту за дім чи фарму, я поможу Вам у сім.

Незабувайте вдатися до него, бо він обслужить Вас чесно. У Варен є наші церкви і школи.

Офіс Андрія Барни знаходиться під ч. 38 Main St., cor. Main & Franklin, 2-гий поверх. 72-77

ANDY BARNA,
Real Estate Office,
38 Main St., Warren, O.
Phone 1090.

ФАРМИ ПІД КУРИ.

Лишень $500 готівкою, решта на 10 літ сплати, купить фарму під кури або бордінґ-гавз, від 5 до 15 акрів землі, з 5 або 7 кімнатними домами, близько головної дороги, година від Нюарку в Hunterdon County, N. J., близько шкіл, склепів і стації. Добрий збут на товар. **BUSH, 316 E. 92nd Street, New York City.** 72

Андрій Чайковський.

ЗДОБУТТЯ КАФИ.

(З повісти „Сагайдачний".)

Перейшли ми Крим. По дорозі зайняли і спалили город Ески-Крим і зайшли на гори, що відгороджували Кафу*) від Криму. Туди приходилося тяжко переправитися з важкими возами. Місцями треба було розкопувати і промощувати дорогу, щоб возом переїхати. Усі ті перешкоди поборола завзятість війська Сагайдачного, яка одушевляла ціле військо. Здавалося, що душа Сагайдачного живе в козацькому війську.

З гори побачили Кафу, мету свого походу.

Ханська армія аж тепер наспіла з Бахчісараю, та побачивши, що козаки йдуть на Кафу, що оставала під владою Турків, завернула.

Тепер у Сагайдачного була одна турбота: що сталося з Іскрою**), чи він уже на місці, як робити, коли-б його по дорозі Турки розбили денебудь на морю. Чи ждати тут на нього, чи йти далі й кінчати з Кафою?

На раді старшин виринуло питання, як довго їм ждати, поки не наспіє якась вістка від Іскри? Стало на сьому, що ждати нема чого, що коли-б прогаявши час, то у Кафу може наспіти поміч від азійських пристаней, а тоді може цілий труд пропасти. Отже Сагайдачний оставив кілька піших сотень пильнувати у горах дороги, а з рештою війська рушив на Кафу.

Сайгайдачний роздав полковим старшинам прикази, що кому робити, призначив збірне місце, коли засурмять сурми на збір, де зносити добичу, куди посилати освободжених невольників. На це призначив один майдан по цьому боці города. Без окремого приказу не вільно було підпалювати. Особливу увагу велів звертати на припаси харчів, щоб їх зібрати як найбільше, бо при повороті буде кого годувати.

Старшина розійшлася на свої місця, а Сагайдачний приляг на возі і заснув...

Тимчасом у Кафі вже знали від збігців, хто йде на Кафу. Паша зібрав усі війска, які мав під рукою, і поставив на валах. Коли-б треба було уступити, так приказав збіратися у замок. Він такий кріпкий, що зможе перетримати, поки не наспіє підмога. За підмогою порозсилав паша до набережних городів. Кафським купцям дали знати, щоби своє майно добре заховали, а що можна, перенесли на купецькі судна у пристані або й на замок. Паша був певний, що козаки не візьмуть замку приступом, хиба зуби собі поломлять. Замкові мури такі грубі, що гарматою їх не розібє. Вижидали приходу непрошених гостей цілу ніч.

Рано вранці, як тільки засвітало, козаки вдарили на вали города. До цього вжили знову своїх мостів на колесах. Пішли до наступу з таким завзяттям, що за годину змели яничарів із валу і рвалися у город. Та тут стрінув їх такий опір, про який і не думали. По всіх вулицях, зі всіх вікон привітали їх густим мушкетним огнем. Усі мешканці города без розбору; Турки, Вірмени, Греки, Італійці, Жиди — боялися однаково козаків і всі оборонялися завзято. Сагайдачний приказав сурмити: „Завертай!" і козацтво відступило, забіраючи з собою ранених.

Козаки розбіглися і стали добиратися до домів із заду, огородами, перелазили огорожу і вдиралися задними дверми. Оборонців вибивали не щадячи нікого. В городі настав страшний крик і лемент. Роззвірені козаки ганялись усюди, мов вихор. Виносили з домів усе, що було вартне, розбивали крамниці і зносили добичу на визначене місце.

Одні невольники стали по стороні козаків. Дізнавшися, що козаки взяли город, вони кидалися на своїх дозорців, убивали їх, розбивали двері й виходили на вулицю, брязкаючи кайданами. Шал утіхи й пекольна жадоба помсти заволоділа тими невольницькими душами. Козаки помагали їм розбивати кайдани, давали їм зброю і посилали на збірне місце.

Сагайдачний вїхав у город із почотом посильних козаків. Його витали всі веселими окликами. Невольники падали перед ним навколішки, цілували ноги, одежу, величали своїм спасителем. Коли став на майдані, стали приводити перед нього пійманих бранців. Між ними був італійський епископ, високий, худощавий дід із сивою бородою. На ньому була подерта одежа. Станувши перед Сагайдачним, просив пощади для своїх одновірців.

— Вашмосці нічого не станеться, — каже Сагайдачний по латині.

Епископ дуже зрадів, коли почув від північного варвара мову цивілізованого світа.

— Гетьмане, — говорив епископ дріжачим голосом, — не забувай, ваша милість, що тут народ завойований, недавно тут були ми панами, поки півмісяць не запанував над хрестом. Нашою матірю є славна Генуа.

— Я це знаю, та з цього невелика для вас потіха. Твої одновірці не гірш Турків стріляли на моє військо, замісць прийти нам у підмогу. Твої християне не гірш Турків торгують нашим хрещеним народом мов скотом, замісць їм помагати і співчувати їм.

— Ми не маємо сили спинити торговлю невольниками, а я гадаю, що краще дістатися невольникові християнському у християнський дім, чим у турецький.

— Таким резоном вашмосць мене не переконаєш, бо з цього виходить, що краще, щоб я вкрав, чим мав би другий украсти. Тобі, отче, я видаю лист недоторканности. Ніхто з моїх людей ні тебе, ні твоєї церкви не рушить, а з других вибачай. Їм дістанеться по заслузі... Иди собі з Богом, бо в мене нема часу на розмову.

В цю хвилину почулися гарматні стріли від моря, а за цим боєві козацькі оклики. Сагайдачний почвалував до пристані. Тут побачив, як козаки загачували і брали одно по другому торговельні судна. Тут був при роботі Іскра. Сагайдачний шукав його очима, поки не помітив отаманського судна під малиновим прапором.

— Слава-ж тобі Господи! — каже Сагайдачний хрестячися, а звертаючись до посильного, каже:

— Приклич сюди обозного!

Іскра доглянув Сагайдачного, судно причалило до берега і він вийшов. Сагайдачний зліз із коня й вони сердечно обнялися.

— В саму пору прибув ти, товаришу, а то булиби всі судна з набором повтікали.

— Я їх пильную вже від трох днів. Крився я під берегом та вижидав, коли почую в городі гармату, аж навкучилось...

— Краще воно не могло зложитися... Не мав ти якої пригоди по дорозі?

— Яка там пригода! Очаків пустив ще з того часу, як його Жмайло випатрошив. За те я по дорозі шарпнув Козлів та спалив до тла.

— А як би тобі було не поталанило, то цілий похід міг би не повестися. Я приказав не заходитися з ніким...

— Ну, не сердься, отамане, здобути або дома не бути. Мене взяла непоборима кортячка. З Козловом я мав свої порахунки ще з часів мого невольництва. А якраз я довідався, що в Козлові нема війська, чомуж було не пробувати? А як би було не поталанило, так певно не побачив би ти мене на цьому світі, бо я був би-там поклав свою голову. Добичі цим разом я не брав, хиба тільки, що невольників трішки освободив...

Надїхав обозний Марко Жмайло.

— Слухай, Марку, — каже Сагайдачний, — коли не здобудемо й не зруйнуємо замку, то наша робота лише на половину зроблена. Бери гармати і добувай, або як хочеш. Лише бережися приступом брати його, бо богато людей збавиш. Твердий горіх!...

Жмайло зараз одїхав.

Справді тяжко було цей замок здобути. Він стояв по середині города, околений із усіх боків домами. Не було де гармат поставити так, щоби мушкетна куля не долітала. Жмайло поуставляв гармати у вікнах найблищих домів. Та вони своїми невеликими кулями не робили грубому мурови шкоди. Даремне марновано порох та кулі. Жмайло зважився на приступ. Пішли драбинники, та мусіли завернутися з половини дороги, бо яничари засипали їх градом куль.

— Мусимо підкопатися під мур і підсунути там бочку з порохом.

Скликали могильників (саперів), котрі за найблищим домом взялися копати підкоп. Коли він буде готовий, то Господь знає, та нічого було робити.

Тоді явився перед Жмайлом якийсь невеличкий чоловік, обідраний, з осмаленим лицем, з чорною як вугіль бородою і великим носом. Жмайло змірковував, що це Вірменин і прикликав товмача. Чоловік говорив добре по татарськи і легко було з ним порозумітися.

Він просто предложив Жмайлові, що за сто дукатів покаже козакам підземний перехід у замок, про який навіть Турки нічого не знають.

Жмайло дуже зрадів. Обіцяв йому двісті, коли добре справиться... але коли би зрадив, одурив, то прикаже його на вогні спекти. Але гроші дістане аж по роботі. Вірменин не хотів на це пристати і вимагав грошей зараз.

— Коли так, то перекажи йому, — каже до товмача — що я не пущу його живим і зроблю йому зараз „капут"... а коли покаже, що обіцяв, то за виплату ручаюсь йому козацьким словом.

Та слово козацьке у Вірменина не мало, здається, ваги, бо крутив головою, і муркотів під носом. Але таки мусів зробити, що казали. Козаки перешукали його і забрали італійський штилет.

— Обережно з тим струментом, — остерігав Вірменин, — він сильно затроєний і найменче скалічення, неминуча смерть.

Привязали Вірменинови до лівої руки мотуза, котрий держав козак із натягненим пістолем. І так мали ждати до ночи.

Вірменин поставив ще за умову, щоби козаки не рушали його добра, що зложене в підземелью, кудою буде козаків переводити, а без того він не рушиться з місця, щоб його мінавіть вбити...

Жмайло на це пристав. Тепер стрільня з гармат припинилася, але могильники працювали невпинно коло підкопу далі.

Помітив це Іскра, що слухав пильно пригод Сагайдачного у Криму, а далі каже:

— Ану-те, ходімо подивитись, що твій побратим робить. Гармата замовкла... Може инший спосіб придумав, бо наші гармати певно не розібють муру.

— Що-ж нам робити на твою думку? — спитав Сагайдачний.

— Або підкопатися і розірвати мур порохом, або в ночі брати приступом.

— З підкопом то до тижня не будемо готові, а нам годі тут так довго ждати.

Поїхали до Жмайла. Тут довідалися, яке діло. Сагайдачний оглянув Вірменина й каже:

— Його очі великою шельмою на світ дивляться. То певно якийсь пірат (морський розбійник), та хай йому! Скажи йому від мене, що як добре справиться, то докину ще сто дукатів.

Іскра переказав йому це по турецьки.

Вірменин зрадів та розповів, що він належить до великого товариства й торгує тим, за що люто карають. Та йому це байдуже, колиб лише добути золота...

— Підеш ти з ним, Марку?

— Еге-ж! Я вже вибрав таких пятьдесять горлорізів, що самого чорта не злякаються.

— Жмайле! — каже Іскра, — візьми мене зі собою у цей підземний похід, я можу тобі в пригоді стати.

— Добре. Ось смеркається, ходімо.

Іскра поклепав Вірменина по плечі і каже:

— Як добре справишся, то і я дам сто...

Вже стало вечоріти. Умовилися ще так, що як почують на замку козацький боєвий оклик, то Сагайдачний піде на приступ із драбинами.

Колуючи далеко поза замком, Вірменин повів їх у якусь бічну вузеньку вулицю, аж опинилися перед високим муром. То був опустілий італійський монастир. Пішли трохи далі й потрапили на двері. Вірменин добув ключа й відчинив їх. Ключ обертався тихо. Вийшли на простор монастирське подвіря. Хоч тут було темно, Вірменин йшов певно вперед, наче-б у своїй хаті. Звідсіля зайшли до костела, у якому не було вже ні дверей, ні вікон. Вірменин ішов далі напомацьки. Козаки держалися у пітьмі оден другого за полу. Тепер вожатий викресав огню, засвітив свічку і став роздивлятися по стіні близь престола. Тут у мурі було заглиблення. Він поміряв стіну розведеними пальцями руки і натиснув кулаком. Мур на краю заглублення подався. Вірменин підпер його плечем і відчинився невеликі дверцята на одного чоловіка.

— Це наша скритка, — каже до Іскри Вірменин усміхаючись по чортячому.

— Яка скритка?

— А от що... не одно добуде наш брат таким побутом, що, мовляв, люде за це гніваються... Та ходім далі.

За дверцятами були східці вниз. Усіх увіяло гробовим холодом. За козаком, що вів Вірменина на мотузі, йшов Іскра з турецьким ганджаром у руці. Тепер засвітили смолоскип. У низу був просторий льох, склеплений із гори. В одній його стороні лежали на купі людські кістяки. Черепи шкирили зуби, наче-б усміхалися на привітання невиданих гостий. Козаки відверталися від них із відразою. Лише на Вірменина не робило це враження. Очевидно він був тут частіше і мав час привикнути до тих кістяків. Звідси зайшли попід низьку аркаду до другого льоху. Тут був камяний поміст. Ступання козацьких підкованих чобіт відбивалося якимсь тупим дзвінким відгомоном об мури склепіння, наче-б хто в розколений дзвін дзвонив... Аж у вухах лящало.

— Прикажи твоїм людям, — каже Вірменин до Іскри, — щоби ступали легче й не робили гомону.

Іскра зразу цього не завважав, аж тепер помітив, що вожатий ступав по помості легенько, мов кіт.

У цьому другому льохові стояли всілякі скрині. У них було скрите це добро, за яке люде могли погніватися.

Зайшли потім у бічні двері на довгий коридор на чотирох чоловіків завширшки. У стінах видні були темні отвори, чорні і страшні мов очі опира. Ішли тудою досить довго. Наприкінці показалися знову східці, вже спорохнявілі. Вони тріщали під ногами. Ішли в гору. Тут були грубі, ковані залізом двері. Сюди завернув Вірменин, і каже до Іскри:

— Двері треба виважити, бо вони зачинені.

У цьому льохові було душне повітря. Дехто став кашляти, бо його душило. Кількох козаків стали підважувати сокирами завіси й повитягали зі спорохнавілих одвірків гаки. — Тепер побачили світло. Огорнула всіх могильна пітьма. Вийняли двері і на них ударила струя свіжого повітря, котра продула їх до тіла.

— Зараз будете на замковому подвіру, — каже Вірменин. — Я вже своє діло зробив, тепер робіть ви, що знаєте. Держіться добре, бо вас яничари посічуть на мак.

Іскра поставив коло Вірменина сторожу, а сам перший пішов у двері. За ним виходило по двох і ставали під стіною. Іскра післав вістуна до Сагайдачного за підмогою. Він аж тепер побачив усю небезпеку положення. В цьому місці було тьмаво. В головній замковій будівлі горіло світло, так само горів огонь на вершку замкової вежі. По широких стінах замку ходили турецькі ронда. На середині подвіря стояло турецьке поготівля. Яничари розмовляли між собою. Іскра слухав та не міг нічого зачути.

Він важив, що тепер робити? За мала сила, щоби на яничар ударити, завертати теж небезпечно, бо зробиться рух. Турки можуть помітити двері. „Замало людей узяв — подумав, — треба підождати на підмогу від Сагайдачного. А що буде як вістун не дійде до отамана? Тими вузкими закрутами йому самому годі би потрапити".

Та яничари не дали їм довго ждати. Якийсь турецький спагі відбився од гурту і проходжуючись по подвірю зайшов аж у той куток і наткнувся на Іскру. Було тут тьмаво і він не пізнав, хоч хвилину йому придивлявся. Узяв їх за своїх.

— Чого тут поставали мов стовпи, чому не йдете на ваші місця?

У відповідь Іскра різнув його ганджаром по шиї. Турок лиш захарчав і повалився на землю. Кількох яничарів підбігло сюди не знаючи, що сталося. Тих стрінула така сама доля. Тепер вже не було змоги скриватися. Козаки кинулися з шаблями на поготівля і стали рубати. Тепер счинився страшний крик. В головному будинкові напроти цього місця заяснів у вікні вогонь. Тепер стало ясно.

Та ще не зміркували Турки, що саме сталося. Тим, що вибігли з замку, здавалося, що яничари між собою підняли бучу. Старшини поспішали заспокоювати, та як тільки котрий наблизився, гинув на шаблях.

Хтось вибіг із смолоскипом, і аж тепер пізнали, з ким діло. На всіх напяв жах. Джаври дісталися в замок, кудою? Такі оклики лунали скрізь, тепер яничари вибігали з своїх домів, мов гайворонна на жир.

— Не дайтеся взяти зі заду — кричав Іскра — відступаймо, і плечима до муру!

Козаки відбивалися шаблями, й відступали поволі назад до того місця, де були двері. Іскра був певний, що йому тут остання година вибе.

— Ти, Жмайле, спасайся з другими до льоху, — каже Іскра — я вас усіх заслоню собою.

(Дальше буде).

---

*) Кафа — турецький город у Криму, тепер Феодосія. Навкруги того города стояли міцні замки й фортеці, збудовані ще Італійцями, від яких одняли Турки це місто та зміцнили ще мурами та гарматами. За часів Сагайдачного — каже А. Кащенко у своїх оповіданнях „Про славне військо Запорожське низове" — Кафа була найголовнійшим невольницьким ринком на всі землі, що оточали Чорне й Середземне моря. До цього города Татари приганяли з України, Польщі, Летви й Московщини велику силу людий, продавали тут їх у неволю купцям, що приїздили сюди морем із Царгороду й инших міст.

От тих-то нещасних невольників і прибув Сагайдачний весною 1616 р. з 7500 козаків визволяти. Козаки здобули кріпость, збурили Кафу, вигубили 14.000 бусурманів, визволили й забрали на ґалери й чайки велику силу невольників з усяких земель і, набравши ще як звичайно, всяких скарбів та добра, щасливо повернулися на Січ.

У „Вѣршѣ на жалосный погребъ" Сагайдачного в 1622 р. оспівує К. Сакович так славу Сагайдачного: (подаємо за М. Грушевським).

За своего гетьманства взяв в Турків [місто Кафу,
аж і сам цісар турський був у великім [страху,
бо йому чотирнадцять тисяч та людей [вбив,
каторги одні палив, другії потопив —
много тоді з неволі христіян свободив,
за що го Бог з воїнством его благо- [словив.

(Прим. Ред.)

**) На Кафу йшли так, що Сагайдачний пішов через Крим, а отаман Іскра, колишній потурнак, поплив на байдаках.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

УКРАЇНСЬКА КНИЖКА в англійській мові, для дітий: „Our little Ukrainian Cousin", з ілюстраціями, видана в Бостоні, ціна $1.00, можна набути в Січовім Базари. 71-74

SICHOWY BAZAR
34 East 7th St., New York, N. Y.

РЕСТАВРАНТ, на продаж, в добрім положенню, продаєся по причині слабости. Голоситись під ч. **506 Broadway, Bayonne, N. J.** 68-72

ІЛЬКО ЗАГАЧОВСЬКИЙ з села Сянічка, пов. Сянок, пошукує своїх братів Сташка і Івана Загачовського, Катерину і Анну Загачовську, в дуже важній справі. Хтоб о них знав, або вони самі, нехай зголоситься до: **Helena Zahachewska, Nevelle Island, R. F. D. 1, Box 37, Coraopolis, Pa.** 71-2

НА ПРОДАЖ делікатесен, ґросері, кенди і айскрім штор, бизнес вироблений, продається з причини, що забогато роботи для самотного чоловіка. Голоситися під ч. **475 HENDERSON ST., JERSEY CITY, N. J.** 67-72

НА ПРОДАЖ РЕСТАВРАНТ,
або прийму спільника.
Голоситися до: 70-74

ВАСИЛЯ ГРИШКАНИЧ
257 Sherman Ave., Newark, N. J.

АҐЕНТИ — заробляйте $25 денно продаючи Washezy Washer. Ся машина зробить пральню з вашого вашгопа в одній хвилі, продаєся по $4.00 — половину зарібку, кожда женщина купить одну. Пришліть $3.00 на оказову машину і по аґенцію. **Washezy Co., 197 Market St., Newark, N. J.** 70,2

ПОЗІР ШТОРНИКИ.

Отрималисьмо другий ладунок крайової бридзі, котру продаємо по $4.25 за бочівку 5 кільо. На замовлення просимо слати $2.00 завдатку.

GEO. MYCHUDA,
1603 Newport Ave., Northampton, Pa. 69-74

ДІМ НА ПРОДАЖ.

НА ПРОДАЖ ДІМ на 8 родин по 5 кімнат, електрика, ванна, в найліпшій околиці з деревиною, близько собвею і елевейтра, Eastern Parkway Station, дім сильної будови, 14 літ старий. Ціна $26,000, готівкою після умови. Голоситися до: 72,4-7

N. MOROZ,
214 HULL ST., BROOKLYN, N. Y.

ВЗОРИ канва, нитки до вишивання D. M. C. і стемповані річи. Пишіть по катальоґ до:

UKRAINIAN BAZAR,
168 E. 4th St., New York, N. Y.

ЮЛІЯ ЯРЕМА
РУСЬКИЙ ПОГРЕБНИК

ВИПОЗИЧАЄ КЕРИЧІ НА ВЕСІЛЯ, ХРЕСТИНИ І ВСЯКІ ДРУГІ ЗАБАВИ
129 E. 7th ST., NEW YORK CITY
Telephone: Orchard 2868

ДО ВСІХ ДОПИСУВАТЕЛІВ.

Просимо затямити собі:

1. — Дописі писати коротко.
2. — Виразно і читко.
3. — Лиш по одній стороні паперу.
4. — В дописях подавати лиш правдиві вісти.
5. — Писати лише про річи цікаві для усього загалу читачів, або бодай його значної части.
6. — В дописях нікого не перехвалювати без дійсної заслуги.
7. — Не лаяти нікого особисто, ані не нападати, ані не зачіпати.
8. — Не жадати звороту дописі, яку дописуватель написав за кілька мінут (коли її дуже потребує, може у себе оставити відпис).
9. — Не посилати „наглих" дописий з домаганнем „сейчас" помістити, бо се звичайно тільки показує, що дописуватель опізнився і хоче, щоб редакція се надолужила.
10. — Не присилати до редакції стихів і поезій недоладних щодо форми, або безвартних щодо змісту; а до того й не жадати звороту таких віршів.

ПОЗІР! ПОЗІР!

Сим подається до відома всім нашим читачам, що присилаючи до поміщення ріжні оголошення до часопиcи „Свобода", треба рівночасно враз з оголошеннями присилати і належитість за них. Щоби читачі могли орієнтуватися яка належитість має бути прислана враз з даним оголошенням, будуть ласкаві за кожде написане в оголошенню одно слово числити 2 цт. коли таке оголошення має 30 або більше слів. За оголошення котрі не мають 30 слів платиться 50 цнт. за раз. Виняток творять лишень відділи У. Н. Союза, котрих оголошення мають бути підписані місцевим урядом відділу. Всі оголошення мають бути присилані до адміністрації „Свободи" 5—6 день перед днем оголошення їх в часописи, так що колиби вимагала сего потреба, був час порозумітися зі сторонами. Сторони котрі не схотять пристосоватися і придержуватися повисших правил, не можуть відтак нарікати на часопис, що непоміщено їм оголошення чи оголошень.

Адм. „Свободи".